

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Aan het Presidium

Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Bouwbegeleidingscommissie
M. J. van der Leeden
Binnenhof 1a
2513 AA Den Haag
T 070 318 2311

datum 26 maart 2015
betreft Renovatie Binnenhof

Geacht Presidium,

De Kamer heeft onlangs de Bouwbegeleidingscommissie (hierna: commissie) ingesteld en de leden Van Meenen, Öztürk, Van Laar, Elias, Kuiper en Tigchelaar benoemd tot lid van deze commissie. Na de verkiezing van het lid Elias tot voorzitter van de commissie, heeft de commissie zich in aanwezigheid van haar adviseurs, de heren Bakker en Van Gils, en de auteur van het ambitiedocument, mevrouw Wijnmalen, gebogen over diverse stukken betreffende de aanstaande renovatie van het Binnenhof.

Namens de commissie breng ik het volgende onder uw aandacht.

De commissie onderstreept - zoals uit diverse externe stukken, waaronder de op verzoek van uw College opgestelde review van de reeks adviesrapporten en technische inspecties (review en beantwoording vragen van de commissie over de review zijn bijgevoegd) blijkt - het belang en de noodzaak van groot onderhoud en renovatie van de gebouwen aan en rond het Binnenhof.

De commissie is tevens in kennis gesteld van de mogelijkheid van de diverse bewoners van het Binnenhof om ten behoeve van het opstellen van het definitieve renovatieplan door het Rijksvastgoedbedrijf, met aanvullende wensen te komen waarin alle denkbare en realistische wensen en behoeftes zijn opgenomen. De commissie heeft in dit kader ook kennis genomen van het ambitiedocument, de zogenaamde maximumvariant, van de Kamer. De commissie neemt in de komende periode de tijd het ambitiedocument nader te bestuderen en zal uw College indien zij dat nodig acht een aantal verbeter suggesties doen toekomen. De commissie zal hier overigens voortvarend mee aan de slag gaan om het verdere proces niet onnodig te vertragen.

De commissie maakt zich op twee belangrijke punten grote zorgen: de voorgenomen uiterst strakke planning van de besluitvorming en het toespitsing op (maximaal) twee

datum 26 maart 2015
betreft Renovatie Binnenhof

varianten, namelijk de niet-gefaseerde aanpak met een doorlooptijd van 5,5 jaar en een gefaseerde aanpak met een doorlooptijd van ca. 13 jaar.

Om met het laatste punt te beginnen, is de commissie van mening dat er naast de bestaande varianten, meer varianten in beeld moeten worden gebracht alvorens een gedegen en weloverwogen besluit kan worden genomen over de hoofdrichting van de renovatie van het Binnenhof.

De gevolgen van een niet-gefaseerde aanpak en daarmee uitplaatsing van alle bewoners van het Binnenhof, inclusief de Kamer, voor een langdurige periode van enkele jaren zijn zeer ingrijpend en er lijkt (te) gemakkelijk voorbij gegaan te worden aan de importantie en het grote publieke belang van de Tweede Kamer als kloppend hart van de democratie. Wij bewonen niet zomaar een willekeurig gebouw.

De commissie adviseert u, voordat een zeer ingrijpend besluit over wel of geen uitplaatsing wordt genomen, alle mogelijke varianten, inclusief planning en grove indicatie van de bandbreedtes van de kosten, voor zover niet aanbestedingsgevoelig, in beeld te laten brengen. Hiermee zal in de ogen van de commissie worden voorkomen dat men later in het proces op veel weerstand stuit.

De commissie denkt aan het opstellen van twee of drie hoofdvarianten, naast de varianten die nu reeds voorliggen (de gefaseerde aanpak van 13 jaar en een niet-gefaseerde aanpak met volledige uitplaatsing van 5,5 jaar). De commissie denkt hierbij aan een variant die uitgaat van een taakstellende renovatieduur van maximaal 2,5 jaar en een variant zonder de dure, althans volgens de contra-expertise, en zeer ingrijpende warmte-koude opwekking uit aardbronnen (WKO). Elementen die volgens de commissie in de uitwerking van varianten aan bod zullen moeten komen zijn: meer creativiteit in het in beeld brengen van oplossingen (bijvoorbeeld ook kijken naar aanpassingen in de vergaderfrequentie en recessen), een accent op sober en doelmatig, (on)mogelijkheden van compartimentering van het gebouw nader onderzoeken, scherper onderscheid maken tussen 'nice to have' en 'need to have' en wel/niet uitplaatsen van deel van ambtelijk personeel.

De commissie heeft daarnaast grote zorgen over de voorgenomen planning van de besluitvorming zoals die door de voorzitter van de bestuurlijke stuurgroep Renovatie Binnenhof is verwoord in haar brief van 6 februari 2015 aan uw College. In deze brief staat vermeld dat ernaar wordt gestreefd dat de ministerraad deze zomer een besluit neemt naar aanleiding van het advies van de bestuurlijke stuurgroep over "de basis en opties" van het renovatieplan.

Bij de commissie is de indruk ontstaan dat de besluitvorming over het renovatieplan er veel te snel, binnen enkele maanden, doorheen wordt gedrukt, terwijl de bestuurlijke stuurgroep reeds in juni 2014 de ambtelijke leiding van de Kamer heeft geïnformeerd over de aanstaande en zeer ingrijpende renovatie van het Binnenhof, met alle gevolgen van dien. Waarom heeft het zo lang geduurd vooraleer het Presidium werd geïnformeerd? En wat is de precieze status van de handtekening van de voorzitter van

datum 26 maart 2015
betreft Renovatie Binnenhof

de Tweede Kamer onder de intentieovereenkomst d.d. 28 oktober 2010?

De commissie zou het zeer verstandig vinden indien meer tijd genomen wordt en adviseert uw College dringend meer tijd te nemen voor de besluitvorming, zodat alle varianten goed in beeld kunnen worden gebracht en op basis daarvan een gedegen en zorgvuldige besluitvorming mogelijk wordt gemaakt. Wellicht kan een besluit over de hoofdrichting dan toch nog in mei/juni van dit jaar genomen worden. Maar niet op basis van louter de nu aangereikte draconische hoofdvarianten: vijf jaar een totale uitplaatsing, tien jaar en moeizaam in de rommel – zonder een begin van een prijskaartje. Dat is vragen om problemen.

Het betreft immers een renovatie die niet alleen de bewoners en gebruikers van de gebouwen van het Binnenhof en de Kamer aangaat, maar die gevolgen heeft voor de vele Nederlanders die in verschillende hoedanigheden gebruik maken van de Tweede Kamer. Het ambitiedocument van de Kamer verwoordt het treffend: "De Tweede Kamer is van iedereen, de Tweede Kamer is voor iedereen." De stukken die nu zijn aangereikt schenken onvoldoende aandacht aan dit belang, hoezeer ook onze commissie inziet dat bouwkundige vernieuwingsingrepen dringend noodzakelijk zijn.

Hoogachtend,

Ton Elias,
Voorzitter van de Bouwbegeleidingscommissie